

Schaken op de basisschool

Werkboek 2, Les P4

Herhaling Werkboek 2 tot nu toe (les 1-12)

Extra spullen

-

Voor de trainer

Deze les herhaalt de onderwerpen tot nu toe in de vorm van spelletjes en opdrachten in het werkboek. Omdat we in deze les geen nieuw onderwerp behandelen, kun je deze les overslaan. Maar extra oefenen kan geen kwaad, voordat we in les 13 een nieuw onderwerp behandelen.

Aan deze les kun je 2-3 trainingen besteden. Hieronder staat een programma voor 3 trainingen. Hoeveel extra trainingen je inlast, hangt natuurlijk af van de vorderingen van de kinderen. Als je de les overslaat, laat de kinderen dan wel oefenen met de opgaven in het werkboek die horen bij deze les.

Hebben kinderen nog niet alle, bij de lessen 9-12 horende opgaven in het werkboek af, laat ze dan een deel van deze P-lessen extra oefenen in het werkboek. Maar zorg ook dat er tijd overblijft voor spelletjes. De andere kinderen kunnen de hele les spelletjes spelen.

Gebruik de les ook om opgaven uit het werkboek na te kijken en feedback te geven.

Extra training 1 – Schaakhavik: dreiging en verdedigen tegen een dreiging
--

0-3 Opening

3-25 Herhaling vorige les: spel

Herhaal de vorige les 'Zie jij de dreiging' in de vorm van een spel.

Spel 66: verdedigen tegen een dreiging – verzin zelf een schaakstelling

Noem steeds een combinatie van een dreiging en een verdediging. Bijvoorbeeld: een pion die dreigt te promoveren – dekken. De kinderen (alleen of in tweetallen) moeten dan een stelling verzinnen die voldoet aan deze combinatie. De dreiging moet kloppen en ook de verdediging om die dreiging tegen te gaan moet kloppen. Bij voorkeur is de stelling ook een enigszins normale schaakstelling.

Een goede stelling levert een punt op. Een heel geslaagde oplossing kun je belonen met een bonuspunt. Daarna noem je een andere combinatie van dreiging en verdediging. Het moet wel een kloppende combinatie zijn. Zo werkt dekken niet als de Koning schaak staat.

Dreigingen

- ongedekt stuk slaan
- stuk van hogere waarde slaan.
- pion wil naar de overkant
- schaak
- mat in 1

Verdedigingen

- slaan
- dekken
- weggaan

- tussenplaatsen

Wat is een gewone schaakstelling?

- De stelling bevat 2 Koningen die (redelijk) veilig staan (gerokeerd). De rokadestelling heeft geen grote gaten.
- Wit en zwart hebben ongeveer evenveel punten. Het is echter niet nodig om alle stukken op het bord te zetten. Soms is een mooie eindspelstelling heel geslaagd.
- Pion(nen) staan in of kijken naar het centrum
- Stukken doen mee, staan in of nabij het centrum en zijn niet zomaar op het bord gedumpt. Zo staat er geen Paard in een van de hoeken.
- De Lopers staan niet op dezelfde kleur.

Al deze eisen sluiten aan bij de thema's van Werkboeken 1 en 2. Denk aan de beginstelling, veilig, waarde van de stukken, rokade, het centrum en de Gouden Regels.

De beoogde dreiging en de beoogde verdediging moeten kloppen.

- De beoogde dreiging en de beoogde verdediging werken.
- Er moet niet elders op het bord een andere, grotere dreiging zijn.
- Er moet niet een betere verdediging zijn.

Wat is een goede methode om tot een goede oplossing te komen?

Veel kinderen beginnen met heel veel stukken op het bord, terwijl er in essentie maar een paar nodig zijn voor de gevraagde combinatie van dreiging en verdediging. Die extra stukken zitten de goede oplossing voortdurend in de weg. Ze leiden af.

Een betere aanpak is om eerst met enkele stukken een werkende oplossing te bedenken en daarna pas extra stukken toe te voegen om tot een normale schaakstelling te komen. Dat moeten ze die extra stukken wel met overleg toevoegen.

Wat ook vaak gebeurt bij dit type oefening is dat kinderen eerst een correcte eenvoudige stelling bedenken, maar daarna stukken bijplaatsen zonder na te denken. Het resultaat is dan dat de dreiging ineens weg is, of dat de verdediging niet meer werkt, of dat er stukken zomaar geslagen kunnen worden, etc.

De eis van een 'gewone schaakstelling' maakt dit redelijk eenvoudige spel ineens een stuk lastiger. Bekijk zelf in welke mate je de eisen van een gewone schaakstelling hanteert. Focus de eerste keer dat je dit spel speelt op het beoordelen van de dreiging en de verdediging. Bij volgende keren maak je de eisen aan een gewone schaakstelling belangrijker.

25-40 Spel of partij

De combinatie van dreiging en verdediging komt in een schaakpartij vaak voor. Een normale schaakpartij is daarom een goede oefening.

Vraag de kinderen wel om steeds als ze een dreiging zien, die te benoemen en daarna de oplossing aan te geven. Je kunt er een spel van maken: elke goede melding levert een punt op.

Om te voorkomen dat ze elke zet iets roepen kun je als extra regel afspreken dat ze alleen een dreiging mogen roepen, die ze nog niet eerder hebben aangegeven.

Of speel een van deze spelletjes. Kies zelf wat jij de meest nuttige oefening vindt.

- [Spel 58 – Wat heb ik aan de stelling verandert?](#)
- [Spel 65 – Pas op voor de schaakhavik.](#)

Kijk voor de spelregels op schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes

40-55 Werkboek

Les P4, opdracht 1.

Deze opdracht 1 herhaalt de Schaakhavik. In elke stelling zitten meerdere lekkere hapjes. Laat ze alle lekkere hapjes zoeken en omcirkelen. Pas daarna kunnen ze de beste zet met een pijl aangeven.

Les P4, opdracht 2: Zoek de dreiging. Bedenk de beste verdediging.

Laat de kinderen eerst (opdracht 2A) de dreiging ontdekken en benoemen (omcirkel het juiste cijfer). Het bekende lijstje met dreiging staat naast de opdracht.

Daarna (2B) moeten ze de dreiging oplossen. 1 oplossing is voldoende. Ze moeten wel de beste oplossing vinden. Slaan is bijna altijd het beste. Maar dat weten ze al vanaf de lessen 'verdedigen tegen schaak' in Werkboek 1.

Is er tijd over: laat de kinderen opgaven maken van lessen 9-12 die ze nog niet af hebben.

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Maak in het werkboek alle opdrachten tot en met Les 12 af.
- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die in het werkboek bij Les P4 staan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Extra training 2 – Gouden Regels en de Schaakhavik

0-3 Opening

5-40 Spel

Speel een echte schaakpartij met gebruik van het **attentiekkaartje** 'Waar let ik op tijdens de partij'. Het attentiekkaartje staat in het midden van Werkboek 2. Op het kaartje staan de volgende regels:

1. Ik zet mijn stukken veilig.
2. Ik let op het centrum.
3. Ik laat al mijn stukken meedoen.
4. Mijn Koning staat veilig.

Loop samen nog eens de 4 regels langs. Vraag de kinderen waarom deze regels zo belangrijk zijn.

Complimenteer een kind als het in de partij een regel toepast. Laat zien (horen) dat je het toepassen van deze 4 regels heel belangrijk vindt.

Als tijd over:

- [Spel 49: De Gouden Regels](http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-49-de-gouden-regels/)
- <http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-49-de-gouden-regels/>
- [Spel 38: Opdrachtschaak](#)

40-55 Werkboek

Les P4, opdracht 3: Zoek het verschil

De stellingen die links en recht naast elkaar staan, verschillen steeds op 1 punt van elkaar. Daardoor is ook steeds een truc niet meer mogelijk. Kun jij ontdekken wat het verschil is door eerst naar de stelling links te kijken (bedek de stelling rechts) en daarna na de stelling rechts

te kijken (bedek de linker stelling)? Als je als een Schaakhavik kijkt, vind te het verschil heel snel.

Les P4, opdracht 4: Doe de beste zet

Is er tijd over: laat de kinderen opgaven maken van lessen 9-12 die ze nog niet af hebben.

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Maak in het werkboek alle opdrachten tot en met Les P4 af.
- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die in het werkboek bij Les P4 staan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Extra training 3 – diverse thema's

0-3 Opening

5-20 Werkboek

Zorg ervoor dat de kinderen alle opgaven tot en met Les P4 af hebben.

20-55 Spel of partij

- Speel een echte schaakpartij met gebruik van het **attentiekartje** 'Waar let ik op tijdens de partij'.
- Speel een normale schaakpartij. De kinderen moeten steeds als ze een dreiging zien, die benoemen en daarna de oplossing geven. Elke goede melding levert een punt op. Om te voorkomen dat ze elke zet iets roepen kun je als extra regel afspreken dat ze alleen een dreiging mogen roepen, die ze nog niet eerder hebben aangegeven.
- [Spel 47: Bingoschaak](#)
- [Spel 48: Praatschaak](#)
- [Spel 57: Goede ruil wint](#)
- [Spel 66: Verdedigen tegen een dreiging – bedenk zelf een stelling](#)

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Maak in het werkboek alle opdrachten tot en met Les P4 af.
- Speel een echte schaakpartij.
- Speel de schaakspelletjes die in het werkboek bij Les P4 staan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Toelichting opdrachten werkboek

Opdracht 1: Doe de beste zet

Deze opdracht herhaalt de Schaakhavik. In elke stelling zitten meerdere lekkere hapjes. Laat ze alle lekkere hapjes zoeken en omcirkelen. Pas daarna kunnen ze de beste zet met een pijl aangeven.

Opdracht 2: Zoek de dreiging. Bedenk de beste verdediging.

Laat de kinderen eerst (opdracht 2A) de dreiging ontdekken en benoemen (omcirkel het juiste cijfer). Het bekende lijstje met dreiging staat naast de opdracht.

Daarna (2B) moeten ze de dreiging oplossen. 1 oplossing is voldoende. Ze moeten wel de beste

oplossing vinden. Slaan is bijna altijd het beste. Maar dat weten ze al vanaf de lessen 'verdedigen tegen schaak' in Werkboek 1.

Opdracht 3: Zoek het verschil

De stellingen die links en recht naast elkaar staan, verschillen steeds op 1 punt van elkaar. Daardoor is ook steeds een truc niet meer mogelijk. Kun jij ontdekken wat het verschil is door eerst naar de stelling links te kijken (bedek de stelling rechts) en daarna na de stelling rechts te kijken (bedek de linker stelling)? Als je als een Schaakhavik kijkt, vind te het verschil heel snel.

Opdracht 4: Doe de beste zet (extra uitdagend)

Deze opdracht herhaalt diverse thema's van Werkboek 2. De oplossingen zijn soms lastig te vinden. Goed kijken blijft de basis!